



Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 1679/22
12.10.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Ивана Негића, председника већа, Олге Арсовић и Светлане Павић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Игор Пантић, адвокат из Крагујевца, ул Зорана Ђинђића број 1/1-2 против тужене Републике Србије, Влада Републике Србије, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Београд, ул. Немањина бр. 22-26, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Зрењанину, ул. Гимназијска бр. 7, ради утврђења дискриминације и накнаде штете, одлучујући о жалби тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву П 53/21 од 26.1.2022. године, у седници већа одржаној дана 12.10.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПОТВРЂУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву П 53/21 од 26.1.2022 године а жалба тужене Републике Србије **ОДБИЈА СЕ** као неоснована.

ОДБИЈА СЕ захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом првим изреке дозвољено је расправљање по преиначеном тужбеном захтеву тужиоца од 25.11.2021. године. Ставом другим изреке утврђено је да је Закључком Владе Републике Србије бр. 05 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године извршена дискриминација између лица која су у складу са Одлуком о утврђивању програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију утврђена као вишак запослених а којима је у моменту престанка радног односа и остваривањем права на новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до 5 година а која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану

накнаду и право на исплату разлике између износа стросне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа превремене старосне пензије и тужиоца као лица на које се не односи Закључак Владе Републике Србије из разлога што је тужилац у тренутку када је утврђен као вишак запослених своја права по програму за решавање вишка запослених остварио као корисник “опције 3” по основу радног стажа и других личних својстава. Ставом трећим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца, па је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете услед учињене дискриминације Закључком Владе од 25.03.2016. године исплати разлику између износа старосне пензије и износа остварене превремене старосне пензије за период од 01.02.2018. до 30.09.2020. године у износима и са законском затезном каматом опредељеним у том ставу. Ставом четвртим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 100.902,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до коначне исплате.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавила тужена из свих законских разлога прописаних одредбом члана 373 став 1 ЗПП.

Испитујући побијану пресуду у смислу одребе члана 386 Закона о парничном поступку-ЗПП (“Службени гласник РС”, бр.72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20 и 10/23-др.закон), Апелациони суд у Београду је оценио да жалба тужене није основана.

У првостепеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачке 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које другостепени суд пази по службеној дужности, због којих би се првостепена пресуда морала укинути.

Према утврђеном чињеничном стању привредно друштво “ХИП Петрохемија” а.д. Панчево у поступку рационализације пословања 11.12.2014. године донело је Програм решавања вишка запослених у складу са Одлуком Владе Републике Србије о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, ретрукутирања и припреме за приватизацију (“Сл. гласник РС”, бр. 64/05... бр. 129/14), којим је утврђена могућност опредељивања запослених између различитих опција. Тужиоцу је радни однос код привредног друштва “ХИП Петрохемија” престао 13.01.2015. године пошто је са послодавцем претходно закључио Споразум о регулисању међусобних права и обавеза по основу рада и пошто се определио за “опцију 3” из наведеног програма. Тужиоцу је исплаћена отпремнина у складу са законом и упућен је у Националну службу за запошљавање. Пошто је тужилац очекивао да ће остварити право на старосну пензију у пуном износу када наврши стаж осигурања у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању (“Службени гласник РС”, бр. 34/03...101/10), недостајући стаж осигурања до пуног стажа тужилац је остварио као корисник новчане накнаде за незапослена лица код Националне службе за запошљавање, али су у међувремену пооштрени критеријуми за остваривање права на пензију Законом о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању (“Службени гласник РС”, бр. 75/2014 који се примењује од 01.01.2015. године), по којима тужилац није испуњавао услове за пуну старосну пензију, те му је решењем РФ ПИО од 8.3.2017 године, утврђено право на превремену старосну пензију,

тако што је износ старосне пензије умањен за 0,34% за сваки месец пре навршених 65 година живота тужиоца што укупно износи 20,40%.

Влада Републике Србије донела је Закључак 5 бр. 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања којим је наведено да је Влада сагласна да се лицима који су у складу са одлуком о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију утврђена као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијско инвалидском осигурању недостајало до 5 година и која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду (опција 5), исплаћује разлика између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене пензије. Овим закључком нису обухваћена лица која се се определила за “опцију 3” а у којој групи је био и тужилац.

За реализацију закључка било је задужено Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у сарадњи са Националном службом за запошљавање и Републичким фондом за пензијско и инвалидско осигурање, а исти је стављен ван снаге Закључком Владе од 01.10.2020. године. Влада Републике Србије дана 19.11.2020. године донела је нови Закључак којим је поред категорије лица из “опције 5”, право на разлику пензије признато и лицима из “опције 3” којој припада и тужилац. У периоду од 01.02.2018. године до 30.09.2020. године, тужиоцу је исплаћивана само превремена пензија, а разлика између старосне пензије и превремене коју је тужилац примао износи 345.126,68 динара по месецима како је то наведено у изреци побијане пресуде.

С обзиром на утврђено чињенично стање, првостепени суд је закључио да је тужена, имајући у виду садржину Закључка 05 бр. 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године, неједнако поступала и неоправдано правила разлику између тужиоца као лица сврстаног у групу бивших запослених код “ХИП Петрохемија” а.д. Панчево из “опције 3” у односу на групу бивших запослених код истог послодавца из “опције 5”, тиме што је тужиоцу као лицу из “опције 3” Програма решавања вишка запослених, ускраћено право на остваривање и исплату посебне новчане накнаде у виду разлике између пензије коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању који су били важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије, док је лицима која су била у истој, односно сличној ситуацији, а која су припадала групи из “опције 5” Програма решавања вишка запослених, ово право признато.

Првостепени суд даље је закључио да је ово разликовање засновано искључиво на личном својству тужиоца – година живота, стажа осигурања односно радног стажа за које поступање тужена није доказала да постоји разумно оправдање, те да из садржине Закључка Владе од 25.03.2016. године, не произлази неки оправдани циљ који се желео постићи предузетим мерама, јер није објашњен различит третман за ове две групе лица у истом, односно битно сличном положају, а у недостатку постојања оправданог циља или последице, не може се оцењивати ни постојање сразмере између

предузетих мера и циља који се овим мерама постиже. Због тога је првостепени суд даље закључио да је тужилац учинио вероватним постојање дискриминације, а да тужена на коју је прешао терет доказивања, није доказала да услед наведеног акта није дошло до повреде начела једнакости, односно једнаких права и обавеза, због чега је оценио да је тужбени захтев тужиоца основан, па је применом одредби чланова 2, 4 и 8 Закона о забрани дискриминације, члана 21 Устава Републике Србије и члана 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, одлучио као у изреци. Како је утврдио да је у односу на тужиоца извршена дискриминација, првостепени суд истом је досудио накнаду штете у складу са члановима 41 и 43 Закона о забрани дискриминације, као и чланом 154 Закона о облигационим односима, заснивајући одговорност тужене на одредби члана 4 Закона о државној управи којим је прописано да је за штету који својим незаконитим и неправилним радом органи државне управе проузрокују физичким и правним лицима, одговара Република Србија.

По оцени апелационог суда, првостепени суд је полазећи од правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања, правилно применио материјално право када је усвојио тужбени захтев тужиоца, дајући за своју одлуку разлоге које у потпуности прихвата и овај суд као другостепени.

Забрана дискриминације по било ком основу прописана је одредбом члана 21 Устава РС, с тим да се дискриминацијом не сматрају посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. Општа забрана дискриминације предвиђена је чланом 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Даље, чланом 1 став 1 Закона о забрани дискриминације одређује се општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци за заштиту од дискриминације. Чланом 2 став 1 истог закона прописано је да изрази “дискриминација” и “дискриминаторско поступање” означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а које се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном индентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добру, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима. Чланом 4 наведеног закона, установљено је начело једнакости, по коме су сви једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства, тако да је свако дужан да поштује начело једнакости, односно забране дискриминације, која одредба се заснива на одредби члана 21 став 1 Устава Републике Србије, која прописује да су пред Уставом и законом сви једнаки, односно да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације (став 2 члан 21 Устава Републике Србије).

Одредбом члана 8 Закона о забрани дискриминације, као посебан вид дискриминације прописана је повреда начела једнаких права и обавеза, која постоји ако се лицу или групи лица, због његовог, односно њихових личних својстава,

неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, као и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује. Међутим, свака неједнакост не представља повреду начела равноправности. Да би се утврдило да је повређено начело једнаких права и обавеза мора се испитати: да ли су лицу или групи лица ускраћена нека права, која се у истој или сличној ситуацији другима не ускраћују, односно не намећу; да ли је то ускраћивање права или наметање обавеза засновано на неком њиховом личном својству; да ли су оправдани циљ или последица предузетих мера и да ли постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

По оцени апелационог суда, правилно је првостепени суд утврдио да је тужиоцу доношењем Закључка Владе Републике Србије од 25.03.2016. године, ускраћено право на остваривање и исплату посебне накнаде преко Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, у виду разлике између старосне пензије коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању, који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије, иако је био у истој, односно битној сличној ситуацији као лица којима је то право признато наведеним Закључком Владе.

Наиме, у моменту када се тужилац изјашњавао о понуђеним опцијама из Програма за решавање вишка запослених био је у примени Закон о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник РС", бр. 34/03... 101/2010), који је у члану 19 прописивао да осигураник стиче право на старосну пензију: кад наврши 65 (мушкарац), односно 60 (жена) година живота и најмање 15 година стажа осигурања; када наврши 40 (мушкарац), односно 38 (жена) година стажа осигурања и најмање 58 година живота; кад наврши 45 година стажа осигурања. Изменама тог закона ("Службени гласник РС", бр. 75/2014 од 21.07.2014. године), које су почеле да се примењује од 01.01.2015. године, измењен је члан 19 закона, те су пооштрени услови за остваривање права на старосну пензију, тако да осигураник стиче то право: кад наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања, односно кад наврши 45 година стажа осигурања. Према условима који су прописани у позиву за добровољно изјашњење за избор понуђених опција и каснијим упутствима надлежног министарства, запослени којима су недостајале до две године до испуњења услова за старосну пензију по тада важећем закону, могли су изабрати само "опцију 3", док су запослени којима је до остваривања права на старосну пензију недостајало до 5 година ("опција 4"), имали право избора између прве три понуђене опције и "опције 5". Сви они су са почетком примене новог Закона о пензијском и инвалидском осигурању остварили право на умањену старосну пензију зато што нису испуњавали услове прописане тим законом за одлазак у пуну старосну пензију (65 година живота). У таквој ситуацији Закључком Владе од 25.03.2016. године, неоправано се прави разлика између ове две групе бивших запослених тиме што се лицима која су се определила за "опцију 5" (недостајало им је 5 година за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима), признаје исплата разлике до пуног износа старосне пензије коју би остварили по раније важећем Закону о пензијском и инвалидском осигурању, док се то право није признало тужиоцу и осталим лицима која се се определила за "опцију 3", иако су они били у истој, односно битно сличној ситуацији, јер им је за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима у моменту избора опције недостајало

до две године. Овакво ускраћивање права засновано је искључиво на личном својству тужиоца по основу година старости и година стажа осигурања, за које поступање тужена није доказала да постоји разумно оправдање. Ово због тога што лично својство представља свако обележје које је везано за личност појединца, а дискриминација постоји ако лично својство неког лица или групе лица доводи до неоправданог прављења разлике и неједнаког поступања, при чему су у Закону о забрани дискриминације (члан 2 став 1), наведена само нека од личних својстава по основу којег се може правити разликовање између лица или групе лица, међутим, та листа личних својстава није затворена, тако да се дискриминација може утврдити по неком другом стварном, односно претпостављеном личном својству. Према томе, године старости и године стажа осигурања које се везују за личност појединца, представљају лично својство по коме је извршено разликовање тужиоца, и по том основу дискриминација.

Такође, оправдани циљ и последица која су се намеравале постићи предузетим мерама не произлазе ни из садржине Закључка Владе, јер у њему није објашњено због чега је различит третман ове две групе лица, како правилно закључује и првостепени суд. У недостатку постојања оправданог циља или последица, не може се оцењивати постојање сразмере између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

У поступку за заштиту од дискриминације важе посебна правила о терету доказивања прописана одредбом члана 45 став 2 Закона о забрани дискриминације, која олакшавају положај тужиоца, јер тужилац треба само да учини вероватним да је до дискриминације дошло, да је тужена ставила тужиоца у неповољнији положај због његовог личног својства и уколико у томе успе, онда постоји претпоставка да је прекршено начело једнакости, па је тада тужени дужан да докаже да ово начело ипак није прекршено. Имајући у виду изложено, тужилац је учинио вероватним да је тужена извршила акт дискриминације, а тужена, на којој је, применом наведених правила, прешао терет доказивања, није доказала да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно начело једнаких права и обавеза.

Због свега наведеног, тужилац има право и на накнаду штете која му је причињена због повреда права на једнако поступање, на основу члана 43 тачка 4 Закона о забрани дискриминације, па је првостепени суд правилно, полазећи од налаза и мишљења судског вештака, тужиоцу досудио материјалну штету коју је услед дискриминаторског понашања тужене претрпео.

Притом, првостепени суд је правилном применом члана 200 став 2 ЗПП дозволио преиначење тужбе као у ставу првом изреке, имајући у виду да је преиначење извршено након обављеног вештачења којим је утврђена висина тражене штете у тој фази поступка, а што представља околност настану после подношења тужбе, при чему тужилац свој захтев заснива на истом чињеничном основу.

Првостепени суд је правилно оценио приговор недостатка пасивне легитимације, када је закључио да је тужена Република Србија легитимисана у овој парници, јер је одговорна за законит и правилан рад органа државне управе, правилно оцењујући да је тужена доношењем Закључка Владе Републике Србије од 25.03.2016. године, који је спроведен и предложен од стране Министарства за рад, запошљавање,

борачка и социјална питања, нејаднако поступала и неоправдано направила разлику између тужиоца, као лица сврстаног у групу бивших запослених код ХИП “Петрохемија” а.д. Панчево из “опције 3” у односу на групу бивших запослених код истог послодавца из “опције 5”, тиме што је тужиоцу као лицу из “опције 3” програма ускратила право на остваривање и исплату разлике између пензије коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању који су били важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износ остварене превремене пензије, док је лицима која су била у истој, односно сличној ситуацији из “опције 5” програма ово право признато.

Првостепени суд је правилно оценио и истакнути приговор застарелости, те је правилно закључио применом члана 376 Закона о облигационим односима да тужιοчево потраживање накнаде штете није застарело, јер је исти за штету сазнавао сукцесивно, сваког месеца, исплаћивањем мањих износа пензије од оних који би му припадали, од када се има рачунати субјектни рок застарелости потраживања у овој парници. Према томе, правилно је првостепени суд оценио да потраживање тужиоца није застарело, имајући у виду да од доспелости потраживања тужиоца за сваки појединачни месец у наведеном периоду (како је то утврђено налазом и мишљењем судског вештака), па до дана подношења тужбе у овој парници, није протекао тродишњи рок застарелости прописан одредбом члана 376 Закона о облигационим односима.

Нису основани ни наводи жалбе тужене да је Споразум о регулисању међусобних права и обавеза тужилац потписао дана 13.01.2015. године, након почетка примене измене Закона о пензијском и инвалидском осигурању, с обзиром да је наведени Програм решавања вишка запослених код ХИП “Петрохемија” а.д. Панчево направљен управо по условима претходног закона, да је тужилац по наведеном програму анкетиран и у време важења претходног Закона о пензијском и инвалидском осигурању, определио за “опцију 3”, док чињеница да је наведени Споразум о регулисању права и обавеза по основу рада тужилац потписао по ступању на снагу измена Закона о ПИО, након чега му је и решењем туженог престао радни однос, може представљати разлог за одговорност послодавца који није благовремено закључио наведени споразум, те који је у том тренутку морао да води рачуна да су ступиле на снагу нове одредбе Закона о ПИО, с обзиром да је Правна служба послодавца морала знати право, за разлику од тужиоца, који је као неука странка практично прихватио оно што му је понуђено, а по правилима уговора по приступу. С тим у вези, неосновано се жалбом тужене указује да је тужена доказала да је штета на страни тужиоца настала без њене кривице, јер је јасно да је радни однос тужиоцу престао након почетка примене измене закона, те за штету коју је претрпео због тога што је остварио превремену а не старосну пензију, не може да одговара тужена.

Нису основани жалбени наводи тужене да нема правног основа да се утврди дискриминација тужиоца имајући у виду да се нови Закључак од 19.11.2020. године искључиво односи на лица из “опције 5” и “опције 3” које су наведене социјалне програме прихватиле до 31.12.2014. године, будући да и тужилац управо спада у ову категорију имајући у виду да му се исплаћује пуна старосна пензија по наведеном закључку како је то утврђено, а да је он прихватио наведени програм решавања вишка запослених до 31.12.2014, иако је споразум са послодавцем закључио након тог датума.

Приликом одлучивања о основаности жалбе, другостепени суд је ценио остале

наводе које је тужена истакла у жалби, али их будући да не могу довести до другачије, за тужену повољније одлуке у овом поступку није посебно образлагао, сагласно одредби члана 396 став 1 и 2 Закона о парничном поступку.

Правилна је и одлука о трошковима парничног поступка обзиром да је донета правилном применом одредби члана 150, 153, 163 ЗПП. Супротно наводима жалбе тужене, првостепени суд је правилном применом одредбе чл. 154 ст. 1 ЗПП и Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката тужиоцу досудио само оне трошкове који су били потребни за вођење ове парнице, укључујући и трошкове за састав једног образложеног поднеска од 25.11.2021.године, Ово из разлога што је том поднеску тужилац прецизирао тужбени захтев, након израде налаза и мишљења вештака, па је становиште и другостепеног суда да је састав овог поднеска био потребан за вођење парнице, због чега се неосновано наводима жалбе оспорава правилност побијане одлуке у том делу.

На основу изложеног, Апелациони суд у Београду је применом одредбе чл. 390 ЗПП и чл.401 тачка 2 ЗПП одлучио као у ставу првом изреке пресуде.

С обзиром да тужена није успела у поступку по жалби то јој не припадају трошкови другостепеног поступка, због чега је њен захтев одбијен као у ставу другом изреке на основу одредбе члана 165 у вези са чланом 153 ЗПП.

**Председник већа-судија
Иван Негић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић